

niky pri nich používal a s akým výsledkom. Ak v úvode sa zmieňuje o dotazníkovej metóde, akiste by bolo zaujímalo mnohých čitateľov, keby sa bol bližšie zmienil o štruktúre dotazníka, o reprezentatívnosti výskumov, o tom, či a ako dopĺňoval a overoval výsledky získané dotazníkovou metódou. Ostatne, viaceré kapitoly — najmä o druhoch a charakteristikách publika, motívoch čítania, jeho sociologických typoch, príležitostiach čítania (špeciálne čo sa týka čítania žien!) priam prezrádzajú, že ich autor vysondoval pri výskumoch. No, aj popri spomenutých najzávažnejších nedostatkoch, Escarpitova práca obsahuje množstvo poznatkov, postrehov a postojov, za ktoré sme mu vďační. Dúfame, že autor nepovedal posledné slovo v sociológii literatúry a že sa môžeme právom tešiť ešte na novšie práce.

Ignác Gašparec

[1] Čile, metódy a úkoly Institutu pro literaturu a umělecké masové techniky při universitě v Bordeaux

Mezi hlavní cíle francouzského *L'Institut de littérature et de techniques artistiques de masse* při filosofické fakultě university v Bordeaux, knihu jehož ředitele profesora Roberta Escarpita *Sociologie de la littérature* (Paris, 1964) zde recenzuje I. Gašparec, patří:

1. pokračovat ve výzkumech Sociologického střediska literárních faktů filosofické fakulty této university (Centre de Sociologie des Faits Littéraires), týkajících se šíření kultury prostřednictvím knihy a různých masových komunikačních prostředků, prohlubovat je a rozšiřovat;
2. reorganizovat a koordinovat pedagogické a vědecké prostředky různých věd zabývajících se studiem kulturních jevů (dějiny literatury, dějiny umění, sociologie, sociální psychologie, ekonomie aj.);
3. přispívat výzkumem a výukou ke zvýšení kulturní úrovně mas knihou, obrazem a zvukem;
4. zvyšovat úroveň techniků užívajících masové sdělovací prostředky se zřetelem ke kulturním cílům;
5. spolupracovat s profesionálními institucemi vydavatelskými, knihovnickými, filmovými, rozhlasovými a televizními, stejně jako s odpovědnými úřady a s mezinárodními organizacemi k provádění národních i mezinárodních knižní politiky.

Mezi metodami, jichž Institut užívá, převažují metody historické, avšak jsou kombinovány s metodami dotazníkovými, které umožňují chápat realitu sociálních mechanismů, nedostupných historikovi. Za první vůdčí zásadu výzkumu považují pracovníci Institutu *postžení sociálních dimenzí dějin literatury*. Jestliže historikové literatury většinou chápou tyto dimenze a pokoušejí se o jejich výklad, chybí jim přesto dosud přesná vědecká metoda aplikovatelná na tuto oblast, kterou Lucien Febvre definoval jako „historickou historii“, „historii literatury v dané epoše, v jejích vztazích se sociálním životem této epochy“. Vzhledem k to-

mu, že literární fakt je faktem vzájemné komunikace, je nutno studovat vztahy mezi obecněstvem a autorem a fungování těchto vztahů. Takové studium zahrnuje např. reaktivaci literárního díla v důsledku jeho interpretací novým publikem, překlady, jeho znovuoobjevení jinou generací atd. Jestliže tedy další vůdčí zásadou výzkumu je *sociální mechanismus literárního faktu*, lze za třetí princip označit *postžení materiálních podmínek literárního faktu*. Výměnný metabolismus autor-čtenář předpokládá institucionální nadstavbu, kterou lze studovat v několika směrech: status spisovatele ve společnosti, knižní výroba a distribuce, „mechanismus přijetí“ publikem (jeho kulturní úroveň, ideologie, slovní zásoba, předsudky, funkce literární kritiky aj.).

Patří tedy k historickým metodám především studium archivů, korespondence, časopisů, katalogů, prospektů k získání obrazu „průměrného čtenáře“ v rozličných údobích, studium dokumentů o materiálních podmínkách literárních jevů v rozličných údobích.

Z dotazníkových metod užívá Institut jednak hloubkový a soustředěný interview, dotazník, účastnickou anketu a obsahovou analýzu minulých nebo současných děl.

Podnikané výzkumné práce jsou dvojího typu: individuální a kolektivní. Kolektivní práce jsou prováděny ve spolupráci s různými zainteresovanými institucemi a organizacemi: odborovými, mládežnickými, vojenskými, výrobními a vydavatelskými.

Hlavní tematické okruhy výzkumu Institutu jsou:

1. *Sociologie a literární kritika*. Jde o řadu výzkumů, pokračujících v linii Escarpitovy knihy *Sociologie de la littérature*.
2. *Studie o distribuci knih v městě Bordeaux*, kde R. Escarpit a N. Robine navazují na publikaci *Atlas de la lecture à Bordeaux*, vydanou roku 1963.
3. *Psychosociologická studie čtenáře v Bordeaux*, týkající se městských výpůjčních knihoven. N. Robine tu dokončil předvýzkum.
4. *Historická literární sociologie*. P. Oréchioni v práci o francouzských spisovatelích období 1830–1848 aplikoval metody sociologie literatury na dějiny literatury. M. Nealová publikovala studii o anglických čtenářích Flaubertových a C. Kubler pracuje na publikaci o německých čtenářích Sartrových.
5. *Chování mladých branců a čtení*. Zde si R. Escarpit stanovil za cíl určit mechanismus literární četby na různých úrovních inteligencí a kultury vůbec ve vztahu k různým sociálním prostředím.
6. *Čtení v dělnickém prostředí*. Toto téma zpracovávají J. Boussinesq a H. Marquier na základě dat závodních knihoven v Bordeaux.
7. *Sociologie literatury a sociologie náboženství*. Zde uveřejnil M. F. Pagès studii o knězi ve francouzské literatuře období 1918–1952.
8. *Studium sociálního obsahu*, kde se Frugier zabývá politickými tématy v periodikách pro mládež a Y. Aguilard a C. Lassartesse sociální problematikou detektivky.
9. *Mezinárodní slovník literárních termínů*, kde Institut je koordinátorem díla, které zadala Mezinárodní asociace srovnávací literatury (L'Association internationale de Littérature comparée).

Jak je zřejmé i z této stručné informace, je činnost francouzských literárních sociologů a spřízněných pracovníků i mimo metropol bohatá a rozmanitá. Naše obnovovaná i nově se rozvíjející sociologie literatury a sociologie kultury vůbec by tu našla mnoho podnětů k plodné spolupráci.

Bedřich Baumann